

Компостиране на органични отпадъци Органични торове

Проф. Иван Манолов

Органични торове

- Оборски тор
- Течни и полутечни оборски торове
- Компостиране

Проф. Иван Манолов

ОРГАНИЧНИ ТОРОВЕ

ОБОРСКИ ТОР

Използването на **оборския тор** от животновъдството, както и на **наличните растителни остатъци** във фермата играе съществена роля за устойчивото земеделие.

Оборският тор е ценен ресурс, който **завършва кръговрата на хранителните елементи в стопанството**, като позволява на голяма част от **фиксираният азот от бобовите култури и натрупания във фуража азот** да се върне обратно в почвата, където той отново преминава в усвоима форма за следващата култура.

Кръговрат на хранителните елементи във фермата

животни

оборски тор

растителни фуражи

**N
P
K
S
Ca
Mg
и др**

почва

Целта от използването на органични торове е да подобрят **биологичните, физичните и химичните** свойства на почвата.

Органичните торове са **източник на**

✓ **енергия**

✓ **и хранителни вещества за почвената екосистема.**

Оборския тор съдържа всички хранителни елементи, които се съдържат в растенията и животните, тъй като той се получава от тях.

Основната разлика на оборския тор от минералните торове е, че той съдържа органично вещество.

Поради съдържанието на органично вещество, оборският тор **отделя хранителните вещества постепенно,**

- при това той **доставя наведнъж няколко хранителни елемента.**

ОРГАНИЧНИ ТОРОВЕ

Органичните торове подобряват главно **качеството** на почвата и спомагат за увеличението на органичното вещество в нея.

Органичните торове влияят силно върху физичните и химични свойства на почвата като:

- подобряват нейния **влагозадържащ капацитет** (хумусът може да задържи влага, еквивалентна на 80-90% вода от теглото му),
- подобряват **аерацията**,
- подобряват **дренажа**,
- подобряват **почвената структура**,
- **повишава почвения поглъщателен комплекс (ППК).**

Съдържание на хранителни елементи и вода в оборски тор от различни животни

<i>Животински вид</i>	<i>Съотношение Изпражнения : урина</i>	<i>Влажност</i>	<i>Оборски тор (kg/t)</i>		
			<i>N</i>	<i>P₂O₅</i>	<i>K₂O</i>
Говеда	80 : 20	85	5	1.3	3.7
Свине	60 : 40	85	6.4	3.0	5.4
Овце	67 : 33	66	11.0	3.5	10.8
Птици	100 : 0	62	14.9	7.0	3.5
Коне	80 : 20	66	7.4	2.2	6.5

Животните усвояват около три четвърти (3/4) от азота, четири пети (4/5) от фосфора и девет десети (9/10) от калия съдържащи се в храната.

Съдържание на някои хранителни за растенията елементи в оборски тор

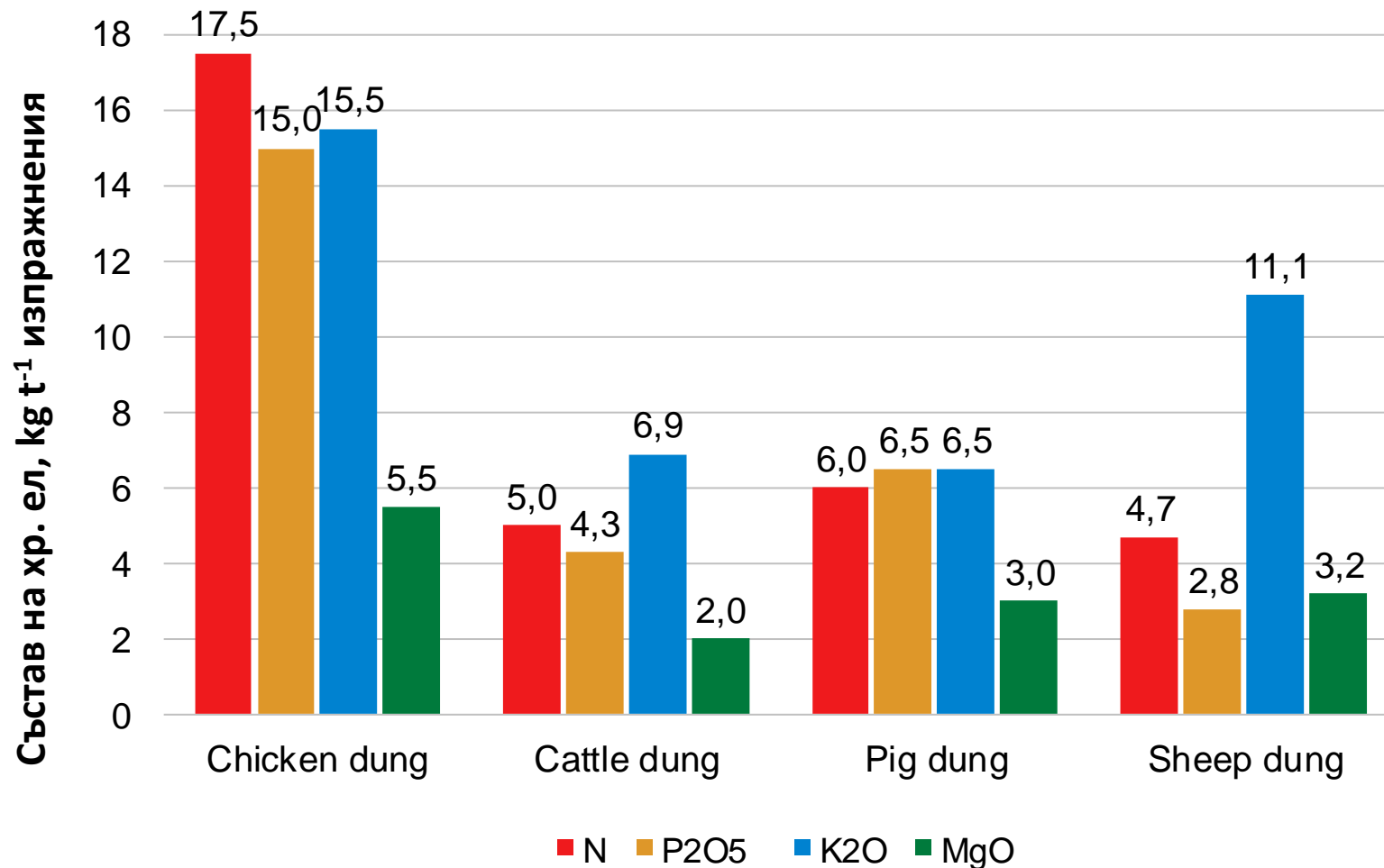
Елемент	Съдържание (kg/t)	Елемент	Съдържание (kg/t)
Калций	1.08 – 33.3	Бор	0.01 – 0.05
Магнезий	0.72 – 2.61	Манган	0.004 – 0.081
Сяра	0.45 – 2.79	Мед	0.004 – 0.014
Желязо	0.04 – 0.42	молибден	0.0004 – 0.0049
цинк	0.014 – 0.08		

Данните от таблиците показват три важни характеристики на оборския тор от различен произход като източник на хранителни елементи:

- **значително вариране в съдържанието на хранителни елементи и на водата;**
- **сравнително ниско съдържание на хранителни елементи в сравнение с промишлените торове;**
- **дисбаланс в съотношението между хранителните елементи – по-ниско съдържание на фосфор в сравнение с азота и калия.**

Състав на хранителни елементи в оборски тор от различни видове животни

Source: Dr Popp presentation, IPNI project fertilizer recommendations, 2013

Оборски тор

Пресният току що получен **оборски тор не е подходящ за торене** по няколко причини:

- По-голямата част от **хранителните елементи** в него се намират в **трудно усвоима за растенията форма**;
- **Съотношението на въглерода и азота (C:N)** в него е **неблагоприятно** за усвояването на азота от растенията;
- Съдържа значителни количества **жизнени плевелни семена**, както е възможно да съдържа и различни видове патогени;
- **Голям обем**, като по-голямата част от него се дължи на водата;

Поради тези причини оборския тор се съхранява определено време с цел да се отстранят тези недостатъци.

През този период в него протичат интензивни микробиологични процеси, наречени **ферментация на тора или компостиране**.

Оборски тор

При съхранението на оборския тор настъпват загуби на хранителни елементи от изпарение и измиване.

Загубите на разтворими хранителни елементи от измиване на оборския тор, съхраняван на открито, могат да достигнат до:

20 % от азота,

7 % от фосфора

35 % от калия.

Оборски тор

Оборският тор трябва да се съхранява на площадка, която позволява събирането на отделящата се течност при неговата ферментация.

Оборски тор

Загубите от изпарение са по-големи при съхранение на тора на ниски, плоски купове в сравнение със съхранението му на високи, дебели купове със стръмни стени.

Оборски тор

Препоръчва се покриването на куповете с полиетиленово фолио за предпазването на оборския тор от измиване на хранителни елементи.

Загубите на азот като амоний или азотни газове от оборския тор варират от 10 до 40 % в зависимост от начина му на съхранение.

Оборски тор

Културата, която се отглежда веднага след внасянето на оборския тор използва значителна част от съдържащите се в него хранителни елементи около:

- 25 % от азота,
- 30 – 40 % от фосфора
- 40 – 60 % от калия.

Останалите количества от хранителните елементи остават, като **последствие** за следващите култури в сеитбообращението.

- Трябва да се знае, че съществува **опасност от пренаторяването** на площите с органични торове. Поради тази причина съществуват два нормативни акта на Европейския съюз регулиращи използването на оборския тор:

СЪСТАВ НА ОБОРСКИЯ ТОР И ВИДОВЕ ОБОРСКИ ТОР

Оборският тор представлява смес от изпражненията, урината на животните и постелката, (обикновено слама) в различни съотношения на тези три съставки и в различни фази на разлагане.

Тези съставни части на оборския тор определят и неговия химичен състав, който варира в широки граници в зависимост от вида на животните, вида и количеството на храната и постелката, от съотношението на трите компонента в него и други.

ОБОРСКИ ТОР

Количеството на изпражненията и урината зависят от:

- **вида и възрастта на животните,**
  - **вида на фуража, с който се хранят.**
-
- **Когато животните се хранят с концентрирана храна, количеството на изпражненията е по-голямо и те са по-богати на фосфор.**
  - **При хранене с по-сочни фуражи, количеството на урината е по-голямо и тя е по-богата на азот и калий.**

ОБОРСКИ ТОР

Младите и продуктивните животни отделят по-малко изпражнения, които са по-бедни на хранителни за растенията вещества, а по-старите и работните животни - повече и по-богати на хранителни елементи.

В изпражненията преминава:

- почти цялото количество от отделения от животните Р,
- от $1/3$ до $1/2$ от количеството на N
- и само малка част от количеството на К.

Останалата част от N и К преминава в урината.

Количества азот, фосфор и калий отделяни от различни животни за година

<i>Животно</i>	<i>kg N / животно</i>	<i>kg P₂O₅ / животно</i>	<i>kg K₂O / животно</i>
Говеда	55.0	25.0	60.0
Телета за угояване	30.0	12.5	38.0
Свине майки	29.0	18.0	18.0
Свине за угояване	11.0	6.5	6.5
Овце и кози	7.0	2.8	16.0
Птици	0.5	0.3	0.3
Конне	68.6	25.0	55.0

Предназначението на постелята е да осигури **сухо, чисто и меко легло на животните, да задържа урината и да запазва хранителните вещества в нея, да подпомогне разлагането на оборския тор.**

Дневно се използват от 6 до 7 kg слама за животинска единица.

ОБОРСКИ ТОР

По време на съхранението и ферментацията на оборския тор в него настъпват промени във външния му вид и химичния му състав.

- **Пресният или слабо разложен тор** се характеризира с това, че сламата служеща за постеля е запазила жълтия си цвят и здравината си. **Съотношението C:N е много над 25.**

ОБОРСКИ ТОР

- **Полуразложеният** оборски тор има тъмнокафяв цвят. Сламата в него все още се различава, но е загубила своята здравина и при дърпане се къса. Масата на полуразложения тор е намалела с 20 – 30 % в сравнение с масата на пресния. **Съотношението C:N е около 25.**
- **Разложеният** оборски тор, представлява черна мажеща се маса. Сламата в него не се различава, а обема му се е понижил с около 50 % от първоначалния.
- **Прегорелият** или угнилия оборски тор представлява землеста маса. Той е загубил около 75 % от първоначалната си маса, а **съотношението C:N се запазва постоянно около 20.**

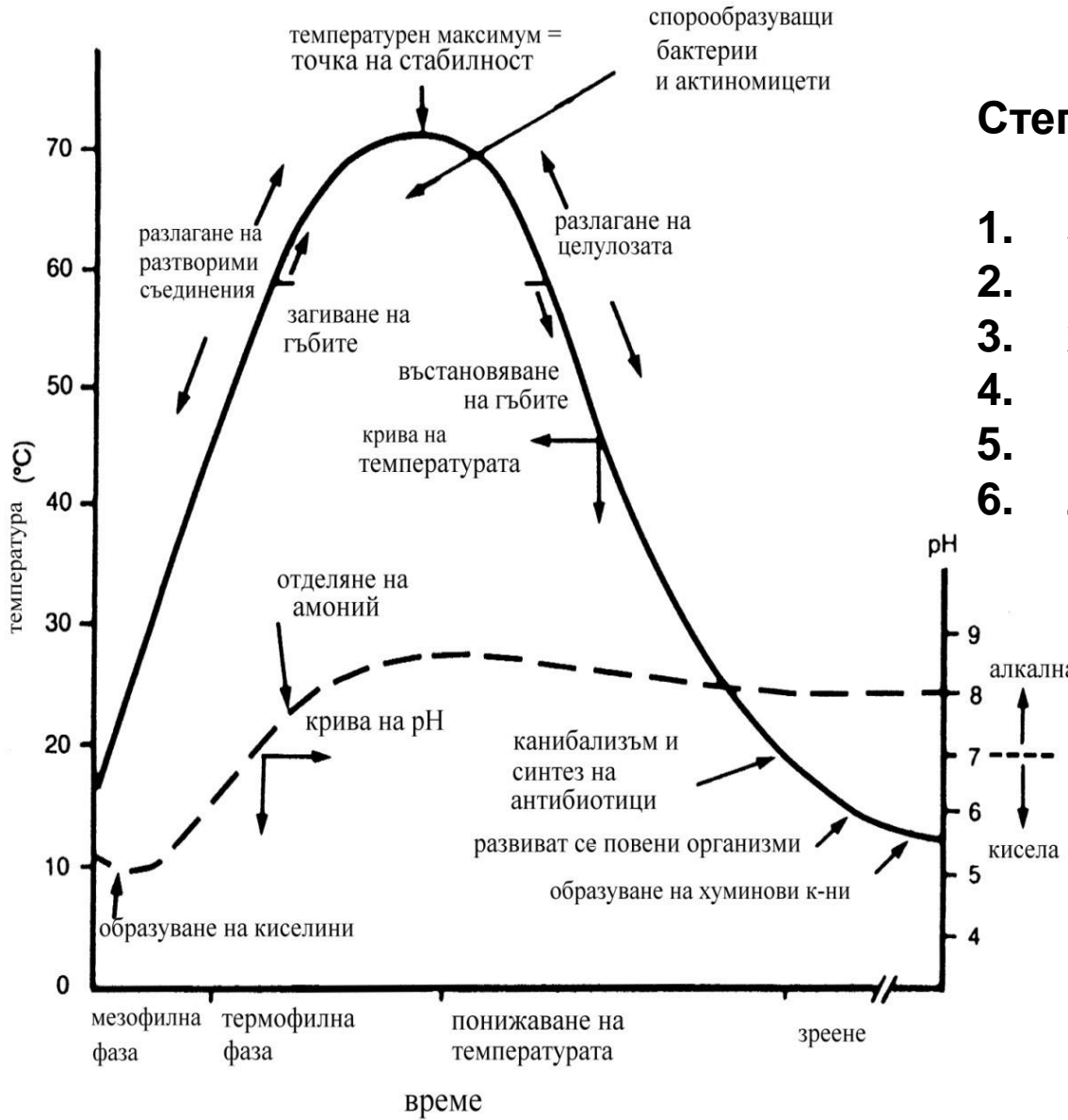
← пресен или слабо
разложен тор

Разложен →

Компостиране на оборския тор

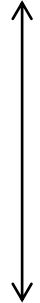
- С течение на компостирането **съотношението C : N постепенно намалява от 30 : 1 до 10-15 : 1** за крайния продукт.
- Това става, защото всеки път, когато органичните съединения се консумират от микроорганизми **1/3 от C се отделят като CO₂ въглероден диоксид.**
- Останалата трета е **включена заедно с N в микробните клетки**, след което по-късно се освобождава за по-нататъшна употреба, след като тези клетки умрат.

Степен на разлагане

1. захари, скорбяла,
2. белтъчини,
3. хемицелулоза
4. целулоза
5. мазнини, восъци,
6. лигнини

Бързо разлагане

Много бавно разлагане

Промени в температурата и рН по време на ферментацията на оборски тор

Фази на термофилно компостиране

(1) мезофилна, или фаза с умерена температура (10-40°C), която продължава няколко дни или седмици.

(2) термофилна, или фаза с висока температура (40-65°C), която може да продължи от няколко дни до няколко месеца в зависимост от размера на системата и състава на съставките;

(3) Няколко месечно мезофилно охлаждане или фаза на узряване.

Наблюдението на температурата може да оцени процеса и помага да се определи дали да се промени или не, да се разбърка купчината или да се добави вода.

Загуби на азот при съхранение на оборския тор

Загубите при разхвърлянето на оборския тор

се дължат главно на **изпарението на амониев азот**.

- Изпарението е по-силно при топло време.
От 60 до 90 % от амониевия азот на говеждия оборски тор, може да се изпари между 5 и 25 дни след разхвърлянето му по почвената повърхност.
- **Заораването на разхвърления оборски тор трябва да се извърши колкото се може по-бързо, за да се избегнат тези загуби.**

Разхвърляне на оборски тор

Време и начини за внасяне на оборския тор

Време за внасяне

- Есента преди дълбоката оран или напролет преди по-дълбока обработка на почвата.

Начини на внасяне:

- Разхвърляно върху цялата площ

Начини на внасяне

- Местно торене (подходящо за трайни насаждения)

Предимства:

- **корените на растенията се снабдяват с достатъчни количества хранителни елементи,**
- **Стимулира бърз, ранен растеж,**
- **прави възможно ранна обработка на междуредията за борба с плевелите,**
- **намалява фиксацията на P & K.**

ПОЛУТЕЧНИ И ТЕЧНИ ТОРОВЕ

- Полутечен тор се получава при безпостелното отглеждане на животни. Той представлява смес от изпражнения, урина и незначителни количества разпилян фураж, който има 75 – 85 % влажност.
- Течният (безпостелен тор) се получава от изпражненията и урината на животните и водата, използвана за измиване на помещенията.
- Съдържанието на сухо вещество в течния безпостелен тор е 2 – 8 %.

Течен тор

Съхранение на течен оборски тор

Съхранение на течен и твърд оборски тор

Как не трябва да се съхранява течен тор

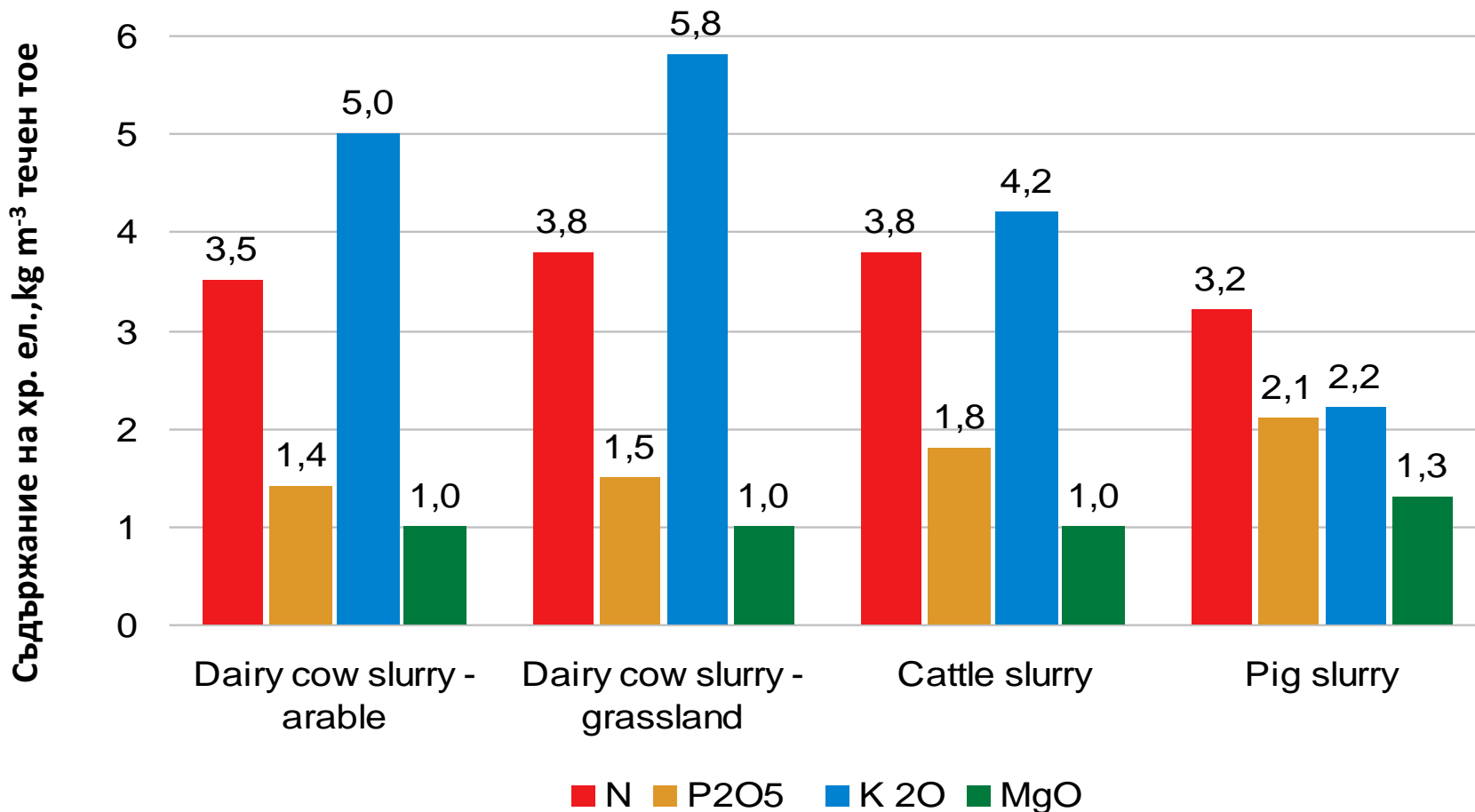

Как не трябва да се съхранява течен тор

Състав на пресен не разреден течен тор

<i>Животински вид</i>	<i>Приблизително съдържание на сухо вещество (%)</i>	<i>Азот (% N)</i>	<i>Фосфор (P_2O_5)</i>	<i>Калий (K_2O)</i>
Говеда	10	0.5	0.2	0.5
Свине	10	0.6	0.2	0.2
Птици	25	1.4	1.1	0.6

Състав на хранителни елементи в течен тор от различни видове животни

Source: Dr Popp's presentation, IPNI project fertilizer recommendations. 2013

Загуби на азот в полутечните и течни торове и тяхното приложение

- **Около половината от азота** в полутечните и течни торове се намира под формата на **амониев нитрат или карбамид**.
Останалото количество е под формата на неразложени белтъчини и други органични молекули.
- Най-големи са загубите на азот при разхвърлянето на тора.
За да се намалят тези загуби, **торът трябва да се заоре колкото се може по-бързо**.
- **Използването на машини за директно инжектиране на полутечните торове в почвата силно понижават загубите на азот**, тъй като внесеня амониев азот се абсорбира от почвения поглъщателен комплекс.

Техника за внасяне на течен оборски тор

Прецизен инжектор за течен оборски тор

Този инжектор може да внася течния тор близо до редовете на културите на различна дълбочина. Машината е разработена от Lars Skytte, датски органичен фермер. Резултатът от нейното използване води до използването на твърд оборски тор с една трета по-малко.

Внасяне на течен оборски тор успоредно в предсеитбеното дисковането на площта.

Основни свойства на различните видове оборски тор

свойства	Течни торове	Твърди торове
Съдържание на минерален азот (амониев - N)	високо 55-90 % общ-N	ниско 0-30 % общ-N
Съдържание на водоразтворими хр. елементи (K, N и др)	високо	ниско
Съдържание на органично свързани хр. елементи	ниско	високо
Стартиращ ефект за културата от тяхното приложение	ГОЛЯМ	МАЛЪК
Опасност от загуби поради измиване или изпарение по време на съхранението и внасянето.	висока	ниска
Продължителен ефект	кратък	Продължителен (1/2 – няколко години)
Опасност от загуби през зимата	ниска	висока
Подобряване плодородието на почвата	слабо	значително

КОМПОСТИ

- **Узрелият компост представлява хумусен материал произведен чрез смесването и ферментацията на органични отпадъци.**
- **Съдържанието на хранителни елементи в компоста е сравнително ниско.**
- **По принцип всеки органичен материал може да бъде компостиран – слама, сено, плевели, оборски тор, кухненски отпадъци, изсъхнали листа, всякакви надробени растителни остатъци и др.**

Производство на компост

- В процеса на компостиране на органични материали протичат главно **микробиологични процеси**, които влияят на физичните и химични показатели на разлагащата се материя.
- Растителните остатъци съдържат всички необходими микроорганизми за процеса на разлагане.

Всякаква биомаса може да се компостира

Производство на компост

- За образуване на компост е необходимо в компостиращия се материал да се **поддържа:**
  - **добра аерация,**
  - **ВЛАЖНОСТ**
  - **оптимално ниво на хранителните елементи C:N, което да позволява нормално развитие на микроорганизмите.**

Производство на компост

Добрата аерация на компостиращия куп от органични материали е от особена важност за нормалното дишане на микроорганизмите участващи в процеса на разлагане.

За предпочитане е изграждането на тесни и високи купове, при които въздухът лесно може да проникне до центъра им, докато при по-широките може да се създадат анаеробни условия в средата на купа.

Навлажняване на компостиращ се материал

Разбъркване на компостиращ се материал

Готов компост и компостиращ се материал от зелени отпадъци в овощна градина

Производство на компост

Компостиращият се материал трябва да е влажен, за нормалното протичане на процеса, но преовлажняването води до създаване на анаеробни условия и разлагане.

Оптималната влажност е в границите на 55 – 70 % от пълната влагоемност.

При 70 % съдържание на влага, може да изстискате само няколко капки вода от материала.

pH на компостиращия материал трябва да бъде в границите 6.5 – 8.0.

Периодичното разбъркване на компоста през няколко месеца възобновява и ускорява процеса на компостиране.

Производство на компост

Енергийният и хранителен баланс на материала за компостиране се изразява със съотношението на двата елемента въглерод и азот (C:N).

Въглеродът осигурява енергия за микроорганизмите извършващи компостирането, а азотът им осигурява синтеза на протеини.

Оптималното съотношение въглерод : азот (C:N) е в интервала между **25-35 : 1**, което значи, че на 25-35 части въглерод се пада 1 част азот.

Това се равнява приблизително на използването на 7 – 8 kg слама на животно на ден за нормално компостиране (ферментация) на оборския тор.

Производство на компост

Ако съотношението е по-малко, тогава микроорганизмите няма да разполагат с достатъчно въглерод, за да могат да използват цялото количество азот, при което ще се увеличат загубите на азот от изпарение в процеса на компостиране.

Обратно, ако съотношението въглерод : азот (C:N) е твърде голямо, тогава съдържащият се азот ще е недостатъчен за развитието на микроорганизмите.

Компостът е напълно готов обикновено след 4 до 6 месеца.

Оптималното C:N съотношение на готовия компост е 15 : 1.

Материали

Table 1. Съотношение въглерод: азот (C : N)

Хранителни остатъци	15:1
трици, дървесина, хартия	400:1
слама	80:1
Окосена трева	15:1
листа	50:1
Остатъци от плодове	35:1
Разложен оборски тор	20:1
царевичак	60:1
Сено от люцерна	12:1

Производство на компост

- При формирането на куп за компостиране трябва да се съставя правилно съотношение между
  - материали богати на въглерод наречени “кафяви”
  - и материали богати на азот наречени “зелени”.
- Към кафявите материали спадат сухи листа, слама, царевичак и какалашки, ситно нарязана дървесина, талаш и трици от дърводобива, и др.
- Богати на зот са свежи зелени материали, като свежо окосена трева, покривни култури и култури за зелено торене, оборски тор, кухненските отпадъци и др.
- Чрез смесването на определени видове материали или чрез промяната на техните пропорции може да се влияе върху скоростта на разлагане.

Зелени и кафяви материали за компостиране

ЗЕЛЕНИ материали за компостиране	Съотношение C : N	КАФЯВИ материали за компостиране	Съотношение C : N
Оборски тор	5-20 : 1	слама	40-100 : 1
Окосена трева	15-25 : 1	какалашки	60 : 1
Зелени градински остатъци	30 : 1	Окосена трева (сушена)	50 : 1
плевели	30 : 1	Сухи листа	30-80 : 1
Плодове и обелки	25-40 : 1	малки клони / клонки (надробени)	500 : 1
Зеленчуци и обелки от зеленчуци	15-20 : 1	Старо сено	55 : 1
цветя		трици, талаш	100-500 : 1
водорасли	20 : 1	торф	58 : 1
Костно брашно		Борови иглички	80 : 1
Коса / козина	10 : 1	Смесена хартия	150-200 : 1
Утайка от кафе	20 : 1	Черупки от орехоплодни	35 : 1
Кухненски отпадъци	20 : 1	Филтри от кафе	
прясно окосено сено	25 : 1	Дървесни кори	100-130 : 1

Източник: <http://voices.yahoo.com/adding-green-brown-composting-ingredients-754119.html>

Производство на компост - C:N съотношение

Зелени и кафяви съставки за купа за компостиране

**Просто правило е да се използват
1/3 зелени и 2/3 кафяви материали.**

Пасивно и активно компостиране

Пасивното компостиране е метод за компостиране „създавате купа и го забравяте“.

Изграждате компостна купчина и я оставите природата да свърши своето.

Пасивно и активно компостиране

При **активно компостиране** целта е да се оптимизира системата за компостиране по време на целия процес.

Това означава, че често наблюдавате купчината, добавяте вода, когато е необходимо, и най-важното, обръщате купчината редовно, за да увеличите кислорода и се уверите, че всички материали се загреват в центъра на купчината.

Активното компостиране може да се нарече и „горещо компостиране“, тъй като на разлагащите микроби се дава точно това, от което се нуждаят, за да се развиват и тяхната висока активност може да повиши вътрешността на купчината до температури доста над 60 °C.

Таблица: Основни разлики между пасивното и активното компостиране

Пасивно компостиране	Активно компостиране
<ul style="list-style-type: none"> • Прилагате усилия, само при създаване на купчината, • Има само един пик на температурата, която след това намалява, • Компоста е готов след няколко месеца, • Вътрешните материали са разложени от външните.	<ul style="list-style-type: none"> • Изисква първоначално създаване на купа и постоянно поддържане и наблюдение, • Има няколко повишавания на температурата след всяко обръщане на купа, • Краен продукт може да се получи и след 6 седмици, • Материалите са равномерно компостирани в целия куп.

Производство на компост

- Узрелият компост е сложен органичен материал, който може да се трансформира в стабилен хумус от микроорганизмите.
- Узрелият компост е органична смес от хранителни вещества, които се отделят бавно в почвата в степен, която е съвместима с усвояването им от корените на растенията.
- При правилно компостиране се разрушават семената на плевелите и потенциалните причинители на болести.

Необходимо е температурата в компостиращия се куп да достигне 65°C , за да загинат плевелните семена както и различните патогени.

ПОЛЗИ ОТ ИЗПОЛЗВАНЕТО ОТ УЗРЕЛИЯТ КОМПОСТ

- **Подобрител на почвата / растенията**
  - **Подобрява почвената структура**
  - **Подобрява капацитета на почвата да задържа хранителни вещества (ППК)**
  - **Намалява уплътняването на почвата и образуването на кора по повърхността ѝ**
  - **Намалява нуждата от торове**
  - **Улеснява обработката на почвата**
  - **Подобрява растежа на корените и добивите**
  - **Подобрява филтрацията на водата и толерантността към засушаване**
  - **Предпазва растенията от болести (естествени антибиот.)**
  - **Увеличава популацията на микроорганизмите и дъждовните червеи**

Предпазване от замърсяване / ремедиация

- **Свързва тежките метали в замърсени почви**
- **Спомага за разлагането на много пестициди**
- **Абсорбира миризмите и разлага летливите органични съединения**
- **Трансформира органичните материали в сметищата в компост, като по този начин намалява бремето от отпадъците и отделянето на метан.**

Приложение на компоста

- **Компоста може да** се използва като органичен тор.
- **Компоста може да** се използва вместо торф. Той има предимства за растенията чрез по-големите количества хранителни вещества, които съдържа и като намалява заболяемостта на растенията.
- **Компоста може да** се използва като мулч. Той освобождава бавно хранителни вещества в почвата и осигурява на младите растения засилена защита, повече хранителни елементи и повече достъпна вода около клетките.

Компостиране на домашни отпадъци

**Трансформация
на домакински
отпадъци в
КОМПОСТ**

СРОКОВЕ ЗА ВНАСЯНЕ НА ОРГАНИЧНИТЕ ТОРОВЕ

- **Внасянето на оборския тор трябва да става в най-подходящото време и при най-подходящата култура в сеитбообращението.**
- **Общо правило е твърдия и течния оборски тор да се внасят при културите, които извличат от почвата най-големи количества хранителни елементи, като фуражните култури, царевицата, кореноплодните и др.**

Приложение на оборския тор

- **Зимните житни култури** (пшеница и ечемик) обикновено използват **последствието** на оборския тор внесен при предшественика.
- При пасища и ливади торът се разхвърля през есента. Излишните количества оборски тор внесени върху пасищата, може да **намалят ефективността на азотната фиксация от бобовите треви**.
- **Оранта трябва да се извършва максимално бързо след разхвърлянето на твърд или течен тор върху почвената повърхност. Това намалява загубите от изпарение на амоняк от торовете.**

Приложение на оборския тор

- При съставянето на плана за торене с органични торове, трябва да се определят най-подходящите култури в сеитбообращението, при които да се внесат тези торове.
- Необходимо е също така да се изчислят общите количества торове, с които можем да разполагаме, като се основаваме на
  - броя на животните и
  - времето, през което те престояват в оборите.

Защо не трябва да изгаряме растителните материали?

Предимства на изгарянето:

- При изгарянето на отпадъците се икономисват разходи на труд и гориво при обработките на почвата.
- Пепелта съдържа хранителни елементи, които са пряко усвоими за растенията.
- С изгарянето им се унищожават плевелите и техните семена, неприятелите намиращи се в различни фази на развитие, причинителите на болести и други, разположени в най-горния почвен слой.

The Project is co-financed by
the European Union

Защо не трябва да изгаряме растителните материали?

Недостатъци на изгарянето на растителните остатъци:

- Голямо количество въглерод (сажди), азот и сяра излитат под формата на газове и следователно се губят от почвата.
- Отделените газове са замърсители на атмосферата и засилват парниковия ефект.
- Хранителните елементи от пепелта много лесно се измиват още от първия дъжд.
- Растителните остатъци са много ценен източник на органично вещество и енергия за почвата.
- Изгарянето унищожава полезните насекоми и почвените организми на дълбочина от 5 до 10 см, а същевременно не унищожава напълно вредните видове.

Защо не трябва да изгаряме растителните материали?

Недостатъци на изгарянето на растителните остатъци:

При изгарянето на стърнищата плодородието на почвата започва постепенно да намалява, процесите на деградация се засилват и в крайна сметка използването на почвата става икономически неизгодно.

Преди всичко изгаря горният слой на хумуса, а с това и всички органични вещества, необходими за храна на растенията (1 сантиметър хумус се създава за период над 100 години);

Почвената структура се разгражда на дълбочина до 10 см, при което почвата се разпрашва и ерозира бързо.

Тази презентация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма за трансгранично сътрудничество Интеррег-ИПП България-Турция 2014-2020, CCI No 2014TC16I5CB005. Съдържанието на публикацията е отговорност единствено КРИБ Хасково и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган и Националния орган на Програмата.

**Благодаря за вашето
внимание!**

The Project is co-financed by
the European Union